

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

וירא (חלק י — שיחה ב)

יוצא-לאור למחזור הראשון מלימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת וירא, ידיכ מרחשון, ה'תשפ"א (ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2020

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

וִירָא ב

וצלה"ב:

(א) תיבה הרגילה בתנ"ך ופשוטה „ויגש” – למה בכלל זקוקה לפירוש? וברוב המקומות לא נמצא פרש"י לתיבה זו.

(ב) למה מעתיק רש"י (גם) תיבת „אברהם”?

(ג) מהו ההוספה והחידוש בסיום פירושו של רש"י „ולכל אלה נכנס אברהם” – הרי דבר זה מובן בפשטות משמעות הכתובים, כנ"ל?

(ד) רש"י מקדים הוכחה דלכל אלה נכנס כו' מזה ש„מצינו הגשה למלחמה כו' לפיוס כו' לתפלה כו'”, והלא מפורש כן בהכתובים עצמם דלהלן על אתר, כנ"ל. והו"ל להתחיל מיד: „לג' דברים נכנס אברהם לדבר קשות ולפיוס ולתפלה”?

– וע"ד שפירש רש"י לקמן בפ' וישלח⁸ בנוגע ליעקב אבינו: „התקין עצמו לשלשה דברים לדורון תפלה ולמלחמה”.

ואף את"ל שמצד איזה טעם הוצרך

דמת באו"א – אבל בפשטות מתחילה תפלת אברהם מ„הנה נא הואלתי וגו'”, כפננים (אבל לא מ„אולי יש חמשים וגו'” – ככפי' מהרז"ו שם, שהרי בפשטות א"ז ענין של תפלה, וכמפורש שם תנ"י „האף תספה וגו'” (אלא שמסיים (גם) בדברי פיוס „חלילה לך – חולין הוא לך” לעשות „כדבר הזה”); ועוד: לפ"ז לא הביא רש"י ג' הענינים (מלחמה פיוס ותפלה) כפי הסדר שאמרם אברהם אבינו, והו"ל להקדים תפלה לפיוס).

(8) לב, ט.

א. עה"פ¹ „ויגש אברהם ויאמר האף תספה גו'” מפרש רש"י: „ויגש אברהם – מצינו הגשה למלחמה ויגש יואב וגו'², הגשה לפיוס ויגש אליו יהודה³ הגשה לתפלה ויגש אליהו הנביא⁴, ולכל אלה נכנס אברהם לדבר קשות ולפיוס ולתפלה”.

והנה לכאורה כוונת רש"י: מכיון שמצינו בכתובים שלאח"ז שאברהם אבינו דיבר קשות („האף תספה צדיק עם רשע”) ודברי פיוס („חלילה לך מעשות כדבר הזה”⁵, וכפרש"י: „חולין הוא לך”⁶), והתפלל („הנה נא הואלתי לדבר גו' ואנכי עפר ואפר אולי יחסרון גו'”⁷), לכן מפרש דכ"ז נכלל במה שאמר קרא „ויגש” כי מצינו הגשה כו'.

(1) פרשתנו יח, כג.

(2) ש"ב יב, יג.

מה שרש"י מוסיף „וגו'”, הוא לתרץ השינוי שבפירושו, שמתחיל „מצינו הגשה למלחמה” ולא כמו שהוא בפרשתנו – וכמו שמסיים: „לדבר קשות”, ולכן מוסיף רש"י „וגו'” לרמזו על סיום הכתוב שם „(והעם אשר עמו) למלחמה” – אלא שכאן ה"י רק „דבר קשות” דוגמת ענין המלחמה. (3) ר"פ ויגש.

(4) מ"א יח, לו.

מה שרש"י מוסיף תיבת „הנביא” הוא לצייץ שכונתו לפסוק זה ולא למ"ש לפנ"ז (שם, כא) „ויגש אליהו”.

(5) פסוק כה.

(6) ברא"ם, גו"א, ופי' מהרז"ו לב"ר (מט, ח) פירושו (כל אחד) באו"א, עיי"ש – אבל פשטות הענין של דברי פיוס הם דיבורים המדגישים מעלת וגדלות של זה שמפייסים, ולזה מתאים הפסוק המובא בפנים.

(7) פסוק כז. ראה במקומות שבערה הקור-

ז) ולאידך גיסא: מכיון שרש"י מפרש כאן שהגשת יהודה היתה לפיוס, מדוע לא פירש כן במקומו בר"פ ויגש¹¹ – ובפרט דמצינו דנחית לפרש שם (כנ"ל) ש"דיבר אליו קשות?"

ח) מדוע משנה רש"י מלשון הכתוב „ויגש אברהם” וכותב „ולכל אלה נכנס¹² אברהם” – והול"ל „ולכל אלה יגש אברהם”?

ב. והביאור בכ"ז:

לפני „ויגש אברהם” נאמר: „ואב"רהם עודנו עומד לפני הוי"ו. הרי מפורש שלא זו אברהם ממקומו „לפני הוי"ו” – ולפ"ז אין לפרש „ויגש אברהם” שלאח"ז – הגשה כפשוטה¹³, העתקה ממקום למקום¹⁴; אלא ע"כ צ"ל שמוכנה „הגשה” ותנועה רוחנית – שיצא ממצב ומעמד נפשי מסוים ו„נכנס” למצב חדש¹⁵.

וזהו הדגשת רש"י „ולכל אלה נכנס אברהם”, היינו שעוד קודם שאמר את דבריו לפני הקב"ה, כאן „נכנס אב"רהם

כבפרשתנו. ולהביאור בהשיחה – ראה לקמן סוס"ד.

11) ובפרט שדרש זה (שהגשה היא למלחמה פיוס ותפלה) הובא בב"ר (צג, ג) גם על הפסוק „ויגש אליו יהודה”.

12) כ"ה ברוב הדפוסים. אבל בדפוס ראשון ושני וברש"י כת"י הגירסא: „נגש אברהם”.

13) ראה גם בדבק טוב כאן.

14) גם לא במוכנו הרוחני – הגשה לפני ה', שהרי כבר עמד אברהם לפני ה' – משא"כ בכראשית ד, טז. וראה לקמן הערה 22.

15) ראה אברבנאל כאן. ביאור הרי"פ לבר"פ (פמ"ט שם) בשם הי"פ. ולהעיר מפ"י הרד"ק כאן.

רש"י להוכיח ד„ויגש” שייך בג' דברים אלו – הו"ל להביא רא"י זו כהוספה לבסוף?

ה) ומאידך, סתם רש"י ולא פירש במקום שה' לו לכאו' לפרש ולבאר, והיינו להביא את הכתובים שלאח"ז בנדוד"ד: חלילה לך גו' הנה נא גו' כי משם מוכח שאברהם נכנס „לכל אלה”? – וע"ד שמצינו בפירושו בפ' וישלח הנ"ל, שהוא מפרש: „לדורון – ותעבור המנחה על פניו, לתפלה – אלקי אבי אברהם, למלחמה – והי' המנחה הנשאר לפליטה”.

ו) קושיית השפ"ח: איך כתב רש"י כאן ד„ויגש אליו יהודה” הי' לפיוס, הלא לקמן בר"פ ויגש כתב רש"י: „ואל יחר אפך – מכאן אתה למד שדיבר אליו קשות”¹⁰?

9) ובפרט שאין ברור כ"כ בכתוב כל הג' ענינים – ראה לעיל הערות 6, 7.

10) בש"ח ומשכיל לדוד כאן גורסים ברש"י (כבב"ר שם) „ויגשו בני יהודה (אל יהושע) – מיהושע יד, ו.

– אבל בדפוס ראשון, שני וכל הדפוסים שראיתי וברש"י כת"י הוא ככפנים. וכ"ה באגדת בראשית הובא בפ"י מהרז"ו שם.

במשכיל לדוד הקשה „דאלו קרא דויגש אליו יהודה .. איכא נמי התם תפלה ומלחמה ג"כ שדיבר אליו קשות ומ"ש דנקט"י לגבי פיוס”, – אבל גם לפי גירסתו („ויגשו בני יהודה”) לא יתרוץ מדוע לא הביא רש"י דמצינו הגשה למלחמה פיוס ותפלה מהכתוב (הקודם) „ויגש אליו יהודה”? ובפרט שיהודה לא עשה מלחמה ממש (כב, ויגש יואב וגו' – ראה לעיל הערה 2), אלא „דיבר קשות” דוגמת ענין מלחמה – בדיוק

* ואולי י"ל בכונת המשכיל לדוד (אלא שלא משומע כן מלשוננו) – דכיון ש„איכא נמי התם תפלה ומלחמה”, הרי אין יודעים לאיזה ענין הי' „ויגש אליו יהודה”, ולכן אין להוכיח משם כלום.

וכו" – היינו מכיון שהתורה מוסיפה תיבות אלו (שאינן פי' גישה ממקום למקום, ה"ז) להדגיש ש"נכנס" מלכתחלה לדבר באופן מסוים, שלולא תיבות אלו לא היינו יודעים זה, ובתיבת "ויגש" (מדאפקי' בלשון זו דוקא) מובן לאיזה אופן "נכנס לדבר".

ולזה מתחיל רש"י פירושו, מצינו הגשה למלחמה וכו' לפיוס וכו' ולתפלה, היינו שבכתובים אלה אנו מוצאים שהתורה משתמשת בל' "ויגש" לתאר את גישתו והכנת האדם לדבר (או לעשות) הן דברי קשות הן דברי פיוס והן דברי תפלה – ולכן – בנדו"ד שלדבר קשות (האף תספה) היינו יודעין גם לולא הוספת "ויגש אברהם" דבזה הרי מתחיל, עכצ"ל דמרבה שנכנס גם להמשך דיבוריו (דאברהם) בפועל²⁰.

ד. ועפ"ז יבואר ההפרש בין הפסוק דכאן והכתוב "ויגש אליו יהודה":

"ויגש אליו יהודה", הרי פירושה של תיבת "ויגש" הוא במובנה הפשוט²¹ – נעתק ממקום עמדו בצוותא עם אחיו, וניגש והתקרב אל יוסף בכדי לדבר עמו באופן פרטי: "ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני"²²;

ומה שרש"י מביא כאן ראי' מזה שהגשת יהודה היתה לפיוס, אין כוונתו שדמו אהדדי בתוכנה של תיבת "ויגש", היינו שגם הגשתו של יהודה ענינה תנועה נפשית (כמו "ויגש אב-

רהם" במצב חדש להיות מוכן ומזומן "לדבר קשות ולפיוס ולתפלה". ולכן שינה מל' הגשה שבכתוב – בכדי לפרש טיבה של הגשה זו.

ומכיון שעיקר כוונתו להדגיש ש"לכל אלה נכנס אברהם", היינו, לא לבאר שדיבר – בפועל – קשות ופיוס ותפלה (דמאי קמ"ל?!), אלא לחדש שמלכתחלה "נכנס" בכוונה ומטרה של דיבור באופנים אלה – הרי מובן שאין ראי' מהכתובים דלקמן, שכן אין בהם הוכחה ש"נכנס" בדעה לדבר בכל אופנים אלה (קשות פיוס ותפלה), כ"א רק מספרים (וזה מובן בפשטות וא"צ רש"י לפרשו¹⁶) שככה דיבר בפועל¹⁷.

ג. אמנם, מכיון שכן, שאין ראי' מהכתובים שלפנינו ש"לכל אלה נכנס", א"כ מהו המקור והראי' לפירושו זה? הלא אפשר דלא "נכנס" לדבר אלא על אופן אחד – "לדבר קשות", ומילתא דמסתברא היא¹⁸, כי הרי בסגנון זה התחיל אברהם את דבריו "האף תספה צדיק עם רשע" (אלא שאח"כ בהמשך הדיבור הוסיף דברי פיוס ותפלה)¹⁹?

ולכן מעתיק רש"י את התיבות "ויגש אברהם" ומפרש: "מצינו הגשה

16) ומה שבפ' וישלח הוצרך רש"י להביא הפסוקים שיעקב, התקין עצמו לג' דברים לדורון לתפלה ולמלחמה" (כנ"ל ס"א), אף שלכא' מפורש כן בהכתובים – נתבאר בלקו"ש חט"ו ע' 268 ואילך.

17) וע"ד המבואר לקמן בפנים (סוס"ד) בנוגע "ויגש אליו יהודה", שהתחיל בדברי פיוס, ואח"כ בהמשך דיבורו עבר לדבר קשות.

18) ראה לקמן הערה 24.

19) ובפרט שבב"ר (שם) פליגי אם לכל אלה נכנס אברהם או רק לא' מהם.

20) משא"כ שאר ענינים – אף שמצינו בהם לשון הגשה – ראה יל"ש ויגש רמז קנ.

21) ראה גם משכיל לדוד כאן.

ידוע, שמדתו של אברהם היא – אברהם אוהב²³. ועפ"ז תמוה: איך יתכן שאברהם ידבר קשות, ובפרט – להקב"ה!?

ויתירה מזו: מכל הג' דברים (מלחמה פיוס ותפלה) התחיל אברהם ב„לדבר קשות“; שמזה מובן, דאף ש„לכל אלה נכנס אברהם“, בכ"ז עיקר הגשתו הי' „לדבר קשות“²⁴ – ולכאור' מצד האהבה שלו צריך הי' להתחיל בפיוס ותפלה?

אולם הביאור בזה:

זה שאברהם מדתו מדת האהבה והחסד לא בא לתאר (רק) את תכונת מדתו הטבעית, שהי' נוטה לחסד מצד הטבע שלו, כ"א (בעיקר) את זה שעבד את הקב"ה במדת החסד „לקיים רצון ה'“²⁵; ובכ"ז כשבא לידו ענין של הצלת נפשות ושכבר נגזרה גזרה, ועוד יותר, שהקב"ה כבר שלח המלאכים להפוך את סדום כו', וכמש"נ²⁶, „המכסה אני מאברהם אשר אני עושה“ ובפרש"י ריש פרשתנו „אחד להפוך את סדום“ ואין דרך אלא לתבוע מהקב"ה ו„לדבר קשות“ בכדי לבטל גזרה זו²⁷ – לא עשה

(23) ישעי' מא, ח. סוטה לא, א. פרש"י כאן יח, יז.

(24) כ"ה גם ע"ד הפשט, וכדלקמן בפנים דמכיון שכבר הי' אחרי הגזירה והתחלת העשי' לכן הוצרך אברהם להתחיל „לדבר קשות“. והשאלה בפנים היא ב„יינה של תורה“ שבפרש"י, דעדיין צריך ביאור, איך מתאימה הנהגה זו עם מדת החסד של אברהם?

(25) ד"ה למען דעת תר"ץ פ"ה.

(26) פרשתנו יח, יז.

(27) ראה ד"ה אשר ברא תרפ"ט: „העמיד

רהם“), אלא שהמטרה אחת היא – שניגש והתקרב אל יוסף בכדי לפייסו. ובכ"ז מצי שפיר להוכיח ש„מצינו הגשה לפיוס“ מ„ויגש אליו יהודה“, מאחר שאנו מוצאים לשון „ויגש“ במטרה לפיוס, כי מאי נפק"מ אם ההגשה היא באופן גשמי או באופן אחר²².

ולא הוצרך רש"י לפרש ב„ויגש אליו יהודה“ שהגשתו היתה לפיוס, שהרי דבר זה, שגישתו של יהודה אל יוסף היתה ככוונה לפייסו, מובן הוא בפשטות מראשית דבריו של יהודה – „בי אדוני“³.

ומה שפי' רש"י שם בד"ה בפ"ע: „ואל יחר אפך – מכאן אתה למד שדבר אליו קשות“, אבל לא שמלכתחלה ניגש ככוונה זו, ולא פי': ויגש אליו יהודא, שנכנס לפיוס ולדבר קשות – הוא כי להכנס בבת אחת לפיוס ולקשות חידוש הוא וצ"ל הוכחה ע"ז וכבפרשתנו דהוסיפה תורה „ויגש אברהם“.

ה. מהענינים ד„יינה של תורה“ בפירש"י זה:

(22) בביאור הרי"פ שבהערה 15 ש„דקאמרינן בויגש יואב היינו שנתעוררו בלב אמיץ להמלחמה דאי שקרבו עצמם לארם הרי היו כבר ביניהם וכן ויגשו אל יהושע וכן ויגש אליהו“, – אבל מהמשך הכתוב „ויגש יואב והעם אשר עמו למלחמה בארם (ולכן) וינסו מפניו“ מוכח שהפירוש של „ויגש“ שם הוא כפשוטו – שקרבו עצמם לארם ולכן „וינסו מפניו“.

ועד"ז יש לפרש הכתוב „ויגש אליהו“, שניגש ונקרב אליהו „אז ה' התפלל“ (מצוד"ש) – ראה לעיל הערה 14, ולא (רק) הגשה בנפש „שנתעורר בלב“ להתפלל.

(25) ובכ"ז מובן מה שרש"י מוכיח ש„מצינו הגשה למלחמה כו' ולתפלה“ מכתובים אלו, כמבואר בפנים.

בזה בכל כחו וגם באופן שהוא היפך טבעו – אף „לדבר קשות“, ולהשתדל בכל האמצעים האפשריים – למלחמה לפיוס ולתפלה.²⁹

ואם יטעון הטוען, הרי המעשה הוא העיקר³⁰, ודי במה שמצילים הנפש בפועל, ומה איכפת אם ההתעסקות אינה בחיות ובתוקף רב?

לזה מדייק רש"י: „ולכל אלה נכנס אברהם“, שצריכים להכניס את עצמו בהתעסקות זו בכל מהותו ועצמותו, ואזי מובטח לו שיצליח בעבודתו.

(משיחת ש"פ וירא, תש"ז)

(29) ראה גו"א כאן שהג' דברים (מלחמה פיוס ותפלה) הם כנגד הג' מדות חסד דין רחמים.
(30) אבות פ"א מי"ז.

אברהם אבינו שום „חשבונות“, ונכנס תיכף בכל תוקף במדה הדרושה באותה שעה אף שהיא היפך טבעו²⁸ („לדבר קשות“ אפי' כלפי הקב"ה) אולי יציל אנשי סדום ועמורה.

והובא כ"ז בתורה – הוראה לכאו"א מבני אברהם:

כשבא לאדם ענין הנוגע להצלת נפש מישראל בגשמיות, או ברוחניות – לקרב לבם של ישראל לאביהם שבשמים – אסור לו לחשוב „חשבונות“ וכו', אלא צריך להתעסק

עצמו בסכנה להתפלל על אנשי סדום ועמורה – עיי"ש בארוכה.

(28) ראה בד"ה למען דעת שם ובקונטרס ומעין (מ"א פ"ב) דעשיית חסדו דא"א היתה רק כדי לפרסם אלקותו ית' בעולם, ולכן כשלא רצו האורחים לברך בעצמם, הכריחם בתוקף וגבורה.

